

Leiðbeining til lærarar

Danskt

3. flokksstig

1. august 2023

Krøvini til lærugreinina danskt eru ásett í námsætlanini í donskum 3-A og í stöðisnámsætlanini. Í hesi leiðbeiningini eru frágreiðingar um nøkur av hesum settu krøvum. Sitat úr galdandi námsætlanum eru markað við skákskrift.

Tilhoyrandi skjøl

- Námsætlan – danskt 3-A
- Stöðisnámsætlan
- Leistur – eftirmeting og afturboðan

Tímatal

Undirvísingin á 3. flokksstigi fevnir vanliga um tríggjar undirvísingartímar um vikuna í eitt ár.

Innihaldsyvirlit

1. Kjarnaæki.....	3
1.1. Talaða málið.....	3
1.2. Skrivaða málið.....	4
1.3. Málkunnleiki	4
2. Fөрleikar	4
2.1. Faklig fөрleikamál	4
2.2. Stөðisfөрleikar	7
2.2.1. Lesing	7
2.2.2. Skrivning.....	7
2.2.3. Munnligt samskifti.....	8
2.2.4. Kt-fөрleikar og talgildisbúgving	8
3. Eftirmeting og afturboðan.....	9

1. Kjarnaøki

Lærugreinin danskt hefur trý ymisk kjarnaøki, ið eru tey somu frá lægsta til hægsta stig. Økini umskarast og virka fyri ein stóran part saman í undirvísingini.

- Talaða málið
- Skrivaða málið
- Málkunnleiki

Danskt 3-A

Av tí at økini umskarast og virka saman, er tað av stórum týdningi, at næmingarnir hoyra danska málið so nógv sum gjørligt. Tað gevur lættari atgongd til tað skrivaða málið, tí næmingarnir gjøgnum tað talaða og hoyrda málið fáa eina fatan av, hvussu bókstavir og orð ljóða og stavast. Um næmingarnir sjálvir samskifta á donskum, eru fortreytirnar fyri betri málkunnleika til staðar.

1.1. Talaða málið

Kjarnaøkið talaða málið snýr seg um at tosa, at lurta og at rannsaka talaða danska málið. At samskifta væl og skiljandi og at duga at lurta eru avgerandi sosialir og mentanarligir førleikar. Støðan, samskipt verður í, skapar karm um samskiptisháttin. Undirvísingin skal tí fevna um ymisk munnlig og margháttað tekstsløg, sum hvørt á sín hátt skulu styrkja fatanina av ymsum munnligum samskiptisháttum og av leiklutum teirra samskiptandi.

Danskt 3-A

Fortreytin fyri, at talaða danska málið verður ein natúrligur partur av undirvísingini í donskum, er, at danskt verður brúkt sum samskiptismál í flokkinum. Lærarin eigur at tosa danskt, og hann/hon eigur somuleiðis at eggja næmingunum at tosa danskt eftir førimumi. Fyri at fáa næmingarnar at taka virknan lut í munnliga partinum av undirvísingini í donskum hefur tað týdning at skapa eitt trygt undirvísingarumhvørvi, har næmingarnir hava álit á hvørjum øðrum og dirvi til at royna seg á donskum. Tað er gagnligt at hava móguleika at gera sær nógvar og fjølbroyttar samskiptisroyndir í smærri og skiftandi bólum, ið kunnu geva næmingunum áráði at taka virknan í samskiptinum sum heild.

Tá ið næmingarnir læra at brúka ymsar samskiptissnildir, er minni vandi fyri, at samskiptið slitnar, og tí kunnu næmingarnir áhaldandi menna samskiptisførleikar sínar á donskum. Undirvísingin eigur at skapa fortreytir fyri, at næmingarnir at fáa hóp in av samskiptisroyndum innan fjølbroytt evni.

Tá ið lærarin sjálvur nýtir danskt sum samskiptismál, er hann/hon máslig fyrimynd fyri næmingarnar og kann tilvitað brúka hetta fyri at økja um orðfeingið hjá teimum og stuðla menningini av betri framburði. Hetta sama er galdandi, tá sangir verða sungnir, lisið verður fyri næmingunum, ella filmar verða sýndir. Tá gera næmingarnir sær royndir við at hoyra og brúka talaða málið.

1.2. Skrivaða málið

Kjarnaækið skrivaða málið snýr seg um at lesa og skriva danskt. At lesa og skriva eru javnskipaðar læritilgongdir, har næmingarnir menna skriviførleikan við at lesa og lesiførleikan við at skriva. Hugur næminganna at lesa og skriva skal stimbrast og somuleiðis tilvitan teirra um lesi- og skrivitilgongdina. Undirvísingin skal fevna um eitt fjølbroytt úrval av ymiskum fagur- og yrkisbókmentiligum tekstsløgum, herímillum eisini margháttaðum tekstsløgum.

Danskt 3-A

At ogna sær skrivaða danska málið snýr seg bæði um at læra at lesa og skriva danskt, og tilgongdirnar at ogna sær góðar lesi- og skriviførleikar stuðla hvørji aðrari. Tí eigur skrivning at vera sjálvsagdur táttur í lesitilgongdini. Lærarin eigur at lesa fjølbroyttar tekstir fyri næmingunum, samstundis sum næmingarnir eiga at lesa lættar og viðkomandi tekstir, hóskaði til støði hjá hvørjum einstøkum næmingi.

Í undirvísingini eiga næmingarnir at arbeiða við innihaldinum í ymsum fagur- og yrkisbókmentiligum tekstum, herímillum eisini margháttaðum tekstum. Undirvísingin eigur somuleiðis at leggja dent á, at næmingarnir fáa møguleika at brúka hugflog og skapanarevni í sambandi við, at tey skapa sínar egnu tekstir.

1.3. Málkunnleiki

Kjarnaækið málkunnleiki fevnir um danska mállæru og málnýtslu. Næmingarnir fáa innlit í danska málið sum skipan og um leiklutin hjá donskum í føroyskum og norðurlendskum samanhangi. Undirvísingin skal fevna um grundleggjandi mállæru á støðugt hækkandi torleikastigi, málnýtslu og norðurlenska málfelagsskapin.

Danskt 3-A

Málkunnleiki er viðkomandi, tá ið næmingar skulu læra at tosa, lesa og skriva danskt. Tí eigur undirvísingin í donskum eisini at innihalda einfalda ljóðlæru, serliga viðvíkjandi ymsu bókstavsljóðunum og øðrum málsligum fyrbrigdum, umframt at nema við grundleggjandi mállæru og einfaldar stavsetingarreglur.

2. Førleikar

2.1. Faklig førleikamál

Fakligu førleikamálini á 3. flokksstigi eru leiðbeinandi og orðað sum væntanir fyri fakligu úrtøkuna, sum stinnastu næmingarnir hava ognað sær eftir 3. flokksstig. Eins og kjarnaøkini umskarast ymsu fakligu førleikamálini, og í flestu førum verður arbeitt við fleiri førleikamálum samstundis.

- *eftir førimuni at nýta danska málið sum samskiftismál í flokkinum*

Danskt 3-A

Tá vit skulu læra eitt nýtt mál, er sera týðningarmikið, at vit sleppa at royna okkum á hesum málinum. At skula royna seg á nýggjum samskiftismáli krevur álit og dirvi. Tað er av alstórum týðningi, at

lærarin gongur á odda við at brúka danskt sum samskiptismál og eisini, at tað verður raðfest at skapa eitt undirvísingarumhvørvi, har atlit verður tikið at, hvat hetta krevur av næmingunum. Feilir vitna ofta um, at næmingarnir er í ferð við at læra eitt hvørt, tað veri seg eitt bendingarsnið ella annað. Ávegismálið vitnar um, at næmingarnir eru í gongd við at læra, og skal viðurkennast sum tað. Tess betur næmingarnir føla seg, og tess greiðari karmarnir eru – tess betri lunnar verða lagdir undir luttøku hjá næmingunum.

- *eftir førimuni at nýta ymiskar samskiptissnildir, ið stuðla máltøku*

Danskt 3-A

Tá vit læra eitt nýtt mál, er málið at menna førleikar okkara at samskipta á nýggja málinum. Samskiptið verður bæði mál og miðil. Fyri at stuðla næmingunum í hesi gongd, er hent hjá teimum at vera tilvitað um ymiskar samskiptissnildir, og nær og hvussu hesar skulu brúkast. Dømi um samskiptissnildir eru eitt nú at læna orð úr móðurmálinum, um orðfeingið ikki røkkur til, at brúka aðra orðing ella at brúka kropsmál. Um tað verður sameindur táttur frá byrjan, at lærarin kannar ymiskar snildir og stuðlar næmingunum í at brúka hesar, tá tørvur er á teimum, verður hetta við tíðini ein natúrligur táttur hjá næmingunum til at tryggja, at samskiptið ikki verður brotið.

- *at lurta virkin, spyrja og svara spurningum*

Danskt 3-A

At næmingarnir skulu duga at lurta virknir merkir, at tey skulu brúka tað, ið tey hoyra. Tað er tískil av týðningi, at næmingarnir fáa hóskaði avbjóðingar og uppgávur. Eitt kent endamál eigur altíð at vera knýtt at tí, sum tey lurta eftir, eitt nú at finna upplýsingar upplýsing í taluni/sanginum ella øðrum. At læra um hv-orð og at nýta hesi til at seta spurningar ella at gera staðfestingar um til spurningar, kann vera hent amboð at brúka í hesum høpi.

- *at tosa um innihaldið í lisnum tekstum, filmum, sangum og myndum*

Danskt 3-A

Gjøgnum prát um innihaldið verða lunnar undir, at næmingarnir við útgangsstøði í tekstinum knýta evni og søgugongd til egnar upplivingar, ið er við til at skapa fortreytir fyri, at næmingarnir seinni fara at duga at viðgera tekstir.

- *at lesa við hóskaði ferð og skilja tað lesna*

Danskt 3-A

Tá næmingarnir lesa, er ferðin í sjálvum sær ikki av størsta týðningi, men heldur funktiúnin, ið lesiferðin hevur. Tað, ið hugsað verður um her, er, at lesingin er so automatiserað, at næmingarnir ikki verða avbrotnir ella settir niður í ferð, men at tey lesa flótandi, tá tey lesa aldurssvarandi tekstir.

- *at vísa kunnleika um nøkur eyðkenni við ymsum tekstsløgum, t.d. ævintýrum og sangum*

Danskt 3-A

Tekstsløg umboða alt slag av samskipti, eitt nú skrivaða, talaða, talgilda og listarlíga málið. Hugtakið fevnir sostatt bæði um gerandistekstsløg, sum eitt nú føðingardagsheilsanir, gátur og skemtisøgur, og um onnur tekstsløg, sum t.d. søgur, ævintýr og tíðindabrot, og margháttadar tekstir, t.d. filmar og

sangir. Ymsu tekstslögini lúka ymiskar treytir fyri bæði bygnað og málnýtslu og hava ymisk samskiftisendamál. Næmingarnir skulu verða tilvitaðir um hesar ymisku funktiónirnar og læra at brúka tær í røttum høpi.

- *at skriva, tekna ella á annan skapandi hátt vísa, at tað lisna og hoyrda er skilt*

Danskt 3-A

Tá næmingarnir sleppa at samskifta um upplivingar, eygleiðingar o.s.fr. á skapandi hátt, eru tey ikki avmarkað til einans at samskifta við orðum. Við hesi tilgongd verða lunnar lagdir undir eina tilgongd, har næmingarnir kunnu samskifta um ymiskt, sum tey kanska ikki enn evna at samskifta um við orðum. Skapandi tilgongd í undirvísingini stuðlar eisini menning av nýhugsan, ið stuðlar menningini av sjálvstøðugt hugsandi næmingum.

- *at skapa eina samanhangandi frásøgn við at seta saman orð, ljóð og mynd*

Danskt 3-A

Ein margháttaður tekstur samskiftir boðskap sín á ymiskar hættir, eitt nú við at seta ljóð, mynd og orð saman. Tá næmingarnir royna seg við hesum, er hetta við til at menna tilvitan teirra um tekstslagið og um, hvussu hesir tekstir samskifta. Hesar royndir leggja eisini lunnar undir viðgerð av margháttaðum tekstum á hægri flokksstigum.

- *at skriva einfaldar tekstir í hendingarøð*

Danskt 3-A

Tá næmingarnir sjálvir royna at skriva einfaldar tekstir í hendingarøð, verður tey stuðlað í menningini at ognar sær vitan um, hvussu tekstir eru bygdar upp, og hegni til at skipa tekstir. Hugsanin er at skapa ein sjónligan samanhang fyri næmingunum, ið gevur meining og skapar íblástur og áræði til sjálv at royna seg við at skriva tekstir.

- *at nýta orðalistar sum hjálparamboð*

Danskt 3-A

At læra at nýta orðalistar stuðlar næmingunum í sjálvstøðugt at leita sær vitan, tá tey hava hetta fyri neyðini, og leggur eisini lunnar undir víðkaðari leiting á hægri flokksstigi, tá næmingar læra at brúka orðabøkur.

- *at nýta einfaldar ljóð-, stavi- og bendingarreglur og seta punktum.*

Danskt 3-A

Tað er umráðandi, at næmingarnir verða tilvitaðir um, hvørjar funktiónir stavi- og bendingarsnið hava, og hvussu hesi eru við til at geva meining og týðning í tekstinum.

2.2. Støðisførleikar

2.2.1. Lesing

At lesa er ein fjøltáttað fatanarlig og málslig tilgongd, sum krevur, at lesararnir avkoda og síðan tulka tekstin við støði í vitanini, sum tey hava frammanundan.

Næmingarnir skulu læra at avkoda, skilja og tulka tekst í øllum sínum ymислеika. Góð lesiundirvísing hevur til endamáls at menna og stimbra lesfæri næminganna í ymsum tekstsløgum í øllum lærugreinum. Viðkaða teksthugtakið fevnir, umframt um orð, tekn og bókstavir, eisini um aðrar tekstlutir, sum næmingarnir skulu læra at týða, so sum myndir, livandi myndir og ljóð.

Støðisnámsætlan

Flestu næmingarnir á hesum stigi eru komnir væl ávegis við lesingini í føroyskum og eru tískil til reiðar at byrja at lesa onnur mál, eitt nú danskt. Danskt hevur tó onnur ljóð og aðrar bókstavir enn føroyskt, og tí má byrjanarundirvísingin í donskum innihalda grundleggjandi frálæru í donskum ljóðum, bókstøvum og mest vanligu orðunum. Í byrjanini hevur tað týðning, at næmingarnir lesa lættar og viðkomandi tekstir, og at tey fáa móguleika at endurtaka lesingina nakrar ferðir, eitt nú heima og saman við einum lesimakkara í skúlanum.

Næmingarnir hava ymiskar fortreytir, tá ið tað kemur til lesiførleika, kunnleika um og royndir við donskum, og tí kann ein stór spjaðing vísa seg longu á hesum stigi. Fyri at menna lesiførleikan í donskum mugu næmingarnir eisini hava móguleika at lesa tekstir, sum eru hóskandi avbjóðandi til støðið hjá hvørjum einstökum.

Danskt letur upp fyri hópini av nýggjum lesiupplivingum, og tískil kunnu nógvir næmingar uppliva økta lesigleði við at fáa atgongd til eitt nýtt fremmandamál. Summir næmingar gleða seg at lesa nýggjar og øðrvísi bókur, og aðrir hava fragd av at endurlesa yndisbøkurnar á øðrum máli. Hinvegin stríðast summir næmingar við lesingina frammanundan, og tað at skula læra at lesa eitt mál afturat, kann ørkymla. Øllum hesum má lesiundirvísingin í donskum eisini rúma og taka atlit at.

Hjá fleiri er danskt ikki ein sjálvsagdur partur av gerandisdegnum, og summir næmingar hoyra og brúka bara danskt sum samskiptismál í skúlanum. Tí kann tað at lesa fyri næmingunum og at hyggja at filmum vera við til at økja munandi um orðfeingið, sum hevur stóra ávirkan á lesifatanina.

2.2.2. Skrivning

Førleikin at skriva snýr seg um at greiða frá og samskipta skrivliga. Dentur verður lagdur á at seta orð á hugsanir, evni og kenslur, umframt at menna hugskot og viðgera ymisk viðurskipti skrivliga í øllum lærugreinum. Førleikarnir at lesa og skriva eru sínámillum treytaðir, og fortreytin fyri at skriva ein tekst er, at næmingarnir hava neyðuga orðfeingið og skilja orð og hugtøk og seta hesi í rætt høpi. Skrivitilgongdin stuðlar undir fatanina og at skipa tankar og hugskot.

Støðisnámsætlan

Næmingarnir hava førleikar, vitan um og royndir við at skriva og orða seg á føroyskum, sum tey kunnu brúka, tá tey byrja at skriva danskt. Í undirvísingini í donskum kunnu lesing og skrivning samantvinnast at tann hátt, at skrivligar uppgávur kunnu taka støði í einum lisnum teksti, ið veitir

næmingunum orð og innihald, ið tey kunnu endurnýta, tá ið tey svara spurningum ella skriva sínar egnu tekstir. Á sama hátt kunnu skapandi tilgongdir eisini samantvinnast við skrivning, eitt nú kunnu næmingarnir brúka tekningar og annað sum íblástur til at skapa sínar egnu søgur og frásagnir.

Denturin á stavseting eigur at taka støði í førleikunum hjá næmingunum. Tó er hent at duga at stava mest vanligu orðini rætt og at brúka orðalistar.

2.2.3. Munnligt samskipti

Munnligt samskipti snýr seg um at tosa, bera fram, skifta orð um, samrøða, grundgeva og lurta. Munnliga samskiptið skal stimbrast og mennast í øllum lærugreinum. Munnligt samskipti skapar samband við onnur og er týðandi liður í at menna persónligar, mentanarligar og sosialar førleikar.

Støðisnámsætlan

Frá at kunna orða seg lætt og flótandi á móðurmálinum, uppliva nógvir næmingar, at tað er trupult at skula orða seg á einum nýggjum fremmandamáli. Teimum vantar orð, tey smæðast, og summi eru bangin fyri at siga nakað skeivt. Tí hevur undirvísingarumhvørvið í flokkinum so ómetaliga stóran týdning.

Tað er sera umráðandi, at lærarin gongur á odda og brúkar danskt sum samskiptismál í flokkinum, og at hann/hon væntar, at næmingarnir somuleiðis samskipta á donskum eftir førimuni. Fyri at samskiptið ikki skal slitna, er hent at duga nakrar samskiptissnildir, sum kunnu hjálpa samrøðuni á glið. Undirvísingin má leggja upp til, at næmingarnir fáa nógva venjing í at samskipta í smærri bólkum við floksfelagarnar. Hetta gevur øllum næmingum tær neyðugu royndirnar – og vónandi áræði – at samskipta á donskum í størri høpi, so tey kunnu geva sítt íkast og mennast málsliga, persónliga og sosialt.

2.2.4. Kt-førleikar og talgildisbúgving

Kt-førleikar og talgildisbúgving snúgva seg bæði um førleikar at brúka ítøkilig, viðkomandi kt-amboð og at skilja amboðini, og í hvørjum samanhangi tey skynsamt kunnu nýtast. Eisini snúgva kt-førleikar og talgildisbúgving seg um atferð á talgildum miðlum og keldukritiska viðgerð av talgildum tilfari. Endamálið er at búgva næmingarnar til at vera virknar, sjálvstøðugar, kritiskar og fólkaræðisligar borgarar í einum talgildum samfelag.

Støðisnámsætlan

Flestu næmingarnir eru vandir í at brúka kt sum sjálvsagt amboð í gerandisdegnum, bæði sum samskiptisamboð og til undirhald. Í skúlanum hevur tað týdning, at næmingarnir læra at brúka kt sum eitt skilagott og hent amboð, og at tað eisini fylgir ein ábyrgd við at brúka kt. Kt-borin undirvísing skal sjálvsagt, eins og onnur undirvísing, verða væl skipað, fyrireikað og hava eitt tilvitað endamál.

Úrvalið av donskum talgildum tilfari er umfatandi og fjølbroytt, og tískil kann danskt geva næmingunum atgongd til eitt størri margfeldi innan lærutilfar, eitt nú til hópin av talgildum læripallum. Í donskum kunnu næmingar skriva talgildar tekstir og læra at brúka móguleikarnar í vanligari tekstviðgerð. Í hesum sambandi kunnu tey eisini læra at leita sær fram vitan og myndir á netinum.

Næmingar kunnu eisini brúka kt at samskipta munnliga og skrivliga við læraran, flokksfelagar og næmingar úr øðrum Norðurlöndum.

3. Eftirmeting og afturboðan

Aðalmálið við allari undirvísing í öllum skúlaverkinum er, at allir næmingar áhaldandi læra og mennast, og tí eru reglulig eftirmeting og afturboðan um úrtøku og menning næminganna sameindur partur av allari undirvísing í öllum lærugreinum og á öllum stigum í skúlaverkinum.

Í hesum sambandi er tað týðningarmikið, at skúlaverkið strembar eftir at skapa eitt trygt og mennandi undirvísingarumhvørvi, har undirvísingin er fjøltáttað og væl skipað við dygdargóðum fakligum innihaldi og háttaløgum. Harumframt er tað týðningarmikið, at undirvísingin hevur ítøkilig mál, so næmingarnir vita, hvat uppgáurnar fevna um, og hvat væntað verður av teimum.

Eftirmeting av úrtøkuni gevur bara meining, um hon verður fylgd upp av ítøkiligari afturboðan, sum tekur saman um núverandi støðu, heildarúrtøku og menning næminganna. Lærararnir skulu tí hava innlit í úrtøku, arbeiðslag og idni hjá næmingunum í læritilgongdini.

Afturboðanin til næmingarnar skal leggja dent á næsta stig í tilgongdini og undirvísingina frameftir. Fyri næmingarnar snýr tað seg um, hvussu tey kunnu menna úrtøku og hegni, umframt hvussu tey kunnu tillaga ella møguliga bøta um arbeiðslag og avrik. Fyri lærararnar snýr afturboðan seg um at tillaga undirvísingina við støði í vitan um næmingaúrtøku, undirvísingargongdir, háttaløg o.a.

Eftirmetingin skal saman við afturboðan leggja áherðslu á læri- og menningartilgongdina heldur enn á sjálvt úrslitið. Endamálið er at eggja og stuðla næmingunum í áhaldandi at vilja læra og menna fakligu, persónligu og sosialu fortreytirnar.

Støðisnámsætlan

Til at stuðla áhaldandi menning, virknari luttøku og fakligari úrtøku skulu næmingarnir javnan fáa afturboðan og leiðbeining í sínum arbeiði.

Regluliga eftirmetingin er sameindur partur av undirvísingini og er, saman við ítøkiligari afturboðan til næmingarnar, kjarnin í eini dygdargóðari eftirmetingarskipan. Eftirmetingin skal tryggja lærarum innlit og vitan í fakligu úrtøkuna og heildarmenningina hjá einstaka næminginum og flokkinum og vera didaktiska grundarlagið undir møguligum tillagingum. Eftirmetingin skal somuleiðis vera grundarlag undir regluligu afturboðanini til næmingarnar og foreldrini.

Skilagott er at eftirmeta saman við næmingunum, bæði einsæris og í flokkinum. Týðningarmikið er, at tey kenna seg trygg og hoyrd og fáa høvi at umrøða ymisk ivamál ella avbjóðingar, sum tey hava í læritilgongdini ella í samstarvinum í flokkinum ella við lærarar. Upplagt er eisini javnan at vísa næmingunum á fakligu førleikamálini og støðisførleikarnar, so tey vita, hvat væntað verður av teimum.

Afturboðanin til næmingarnar skal leggja áherðslu á næsta stig í tilgongdini og stuðla næmingunum í undirvísingini og fjølbroyttu menningini frameftir. Tað er eisini týðningarmikið, at næmingarnir fáa leiðbeining um tað, sum er viðkomandi fyri skúlagongdina frameftir, bæði viðvíkjandi arbeiðslagi og luttøku í undirvísingini og viðurskiptunum við aðrar næmingar.

Danskt 3. flokksstig

Afturboðanin eigur at vera jalig, skilt á tann hátt, at dentur í afturboðanini verður lagdur á læri- og menningartilgongdina, so tey varðveita hugin og treysti at læra og taka virknan lut í undirvísingini. Afturboðanin kann vera munnlig ella skrivlig. Víst verður til leiðbeinandi skjalið ”Leistur – eftirmeting og afturboðan”, sum lærarar kunnu styðja seg til.